

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันเศรษฐกิจโลกขับเคลื่อนด้วยความรู้เป็นหลัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทและทำให้เศรษฐกิจมีความก้าวหน้า จึงทำให้เกิดความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาธุรกิจใหม่ๆ เมื่อความรู้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้ใหม่เกิดขึ้นอยู่เสมอ การป้องกันผู้สร้างสรรค์ความรู้ด้วยการมิให้ผู้อื่นมาหยิบฉวยความรู้ต่างๆ ไปใช้ได้ อย่างเสรีถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะถ้าไม่มีการป้องกันเช่นนี้แล้วแรงจูงใจที่จะให้มีการสร้างความรู้ย่อมไม่เกิดขึ้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวถือว่าเป็นกระบวนการป้องกันสิทธิของผู้สร้างสรรค์ ทำให้ผู้สร้างสรรค์มีแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานอันเกิดจากความรู้ดังกล่าวนี้เรียกว่าทรัพย์สินประเภทหนึ่งที่ต้องไม่ได้ แต่ได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ผู้มีสิทธิในความรู้นั้นถือว่าเป็นผู้ที่ถือครอบครองทรัพย์สินอย่างหนึ่งเหมือนอย่าง เช่น บ้าน รถ เป็นต้น ซึ่งทรัพย์สินประเภทนี้เรียกว่าทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ซึ่งหมายถึง “การสร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาของมนุษย์ที่แสดงออกมาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และเป็นสิ่งที่ต้องไม่ได้ เช่น ความคิด ทักษะ กรรมวิธี หรือทฤษฎีที่ใช้ในการผลิตสินค้า” ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทตามที่ระบุไว้ในกฎหมายลิขสิทธิ์ กฎหมายสิทธิบัตร กฎหมายเครื่องหมายการค้า เป็นต้น¹

ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 และมาตรา 138 ได้บัญญัติคำว่า “ทรัพย์สิน” หมายความว่า เป็นทรัพย์สินที่มีรูปร่างและไม่รูปร่าง ซึ่งมีราคาและอาจถือเอาได้ แต่เมื่อทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง และเป็นสิทธิทางกฎหมาย กล่าวคือ เป็นสิทธิที่ติดกันไม่ให้ผู้อื่นเข้ามาเกี่ยวข้องกับผลงานทางปัญญาของตน ซึ่งสิทธิทางกฎหมายนี้เป็นสิทธิที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ทางปัญญาของมนุษย์ ผู้ทรงสิทธิมีสิทธิที่จะติดกันไม่ให้ผู้อื่นใช้ผลงานทางปัญญาที่ตนได้สร้างสรรค์หรือพัฒนาขึ้นได้ และถือว่าเป็น “สิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Right)” ซึ่งสิทธิเด็ดขาดนี้กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ทรงสิทธิในอันที่จะไม่ให้ผู้อื่นแสวงหาประโยชน์ในผลงาน

¹ Ukvaluation. (2555). การประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.ukvaluation.com>. [2556, 3 มกราคม].

ทางปัญญาเท่านั้น ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าผู้มีสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญามีอำนาจเพียงแต่คัดค้านมิให้บุคคลอื่นมาใช้ประโยชน์จากผลงานทางปัญญาของตนเท่านั้น ซึ่งการใช้ประโยชน์จากผลงานทางปัญญาที่ตนมีสิทธิตามกฎหมายนั้น ผู้ทรงสิทธิจะต้องกระทำภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ผู้ทรงสิทธิจะใช้สิทธิฝ่าฝืนต่อกฎหมายใดๆ ไม่ได้ และต้องใช้สิทธิของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นด้วย² นอกจากนี้ ผู้ทรงสิทธิยังมีสิทธิในการทำซ้ำ ดัดแปลง หรือแก้ไขประการใดๆ ตราบเท่าที่ไม่เป็นการกระทบสิทธิของผู้อื่น รวมถึงการซื้อและขายตัวสิทธิด้วย ดังนั้น เมื่อทรัพย์สินทางปัญญาถือว่าเป็นสิทธิอย่างหนึ่ง จึงถือว่าเป็นทรัพย์สินที่มีราคาและสามารถซื้อขายแลกเปลี่ยนได้

เครื่องหมายการค้า ถือว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาอย่างหนึ่งที่มีราคาและอาจถือเอาได้ จึงทำให้เครื่องหมายการค้าสามารถทำการซื้อขายแลกเปลี่ยนได้ ทั้งนี้เนื่องจากการซื้อขายเครื่องหมายการค้าถือว่าเป็นแรงจูงใจให้ผู้สร้างสรรค์ผลงานทางปัญญาสามารถคิดค้นผลงานทางปัญญาใหม่ๆ ขึ้นมา และทำให้มีการกระจายองค์ความรู้ และนอกจากนั้น ยังสามารถทำให้ประเทศก้าวสู่การเป็นสังคมฐานความรู้ได้อย่างแท้จริง มีเศรษฐกิจเติบโตและก้าวหน้า อย่างไรก็ตาม สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่ได้ซื้อขายกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งการซื้อขายเครื่องหมายการค้านั้นเป็นที่ทราบกันดีว่าไม่เหมือนกับการซื้อขายทั่วไป เช่น การที่เราไปซื้อของที่ห้างสรรพสินค้าหรือไปจ่ายตลาดเลือกซื้อสินค้าจากแม่ค้า เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากเครื่องหมายการค้าไม่มีป้ายราคาบอกที่เป็นมาตรฐานหรือมีการกำหนดราคาที่แน่นอน³ เพราะราคาของเครื่องหมายการค้าเกิดจากผลงานทางปัญญาที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น กรณีการซื้อขายเครื่องหมายการค้า ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างไม่สามารถจับต้องได้ แต่ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่มีความสำคัญมากในทางธุรกิจการค้า เพราะเครื่องหมายการค้าเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ซื้อสินค้าทราบว่าสินค้านั้นใครเป็นเจ้าของ มีความน่าเชื่อถืออย่างไร และในทางตรงกันข้ามเจ้าของเครื่องหมายการค้าก็ใช้เครื่องหมายการค้าเป็นเครื่องมือในการ โฆษณาสินค้าเพื่อส่งเสริมการขายและแข่งขันทางการค้า⁴

สำหรับกรณีการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจนั้น จะเห็นได้ว่าแม้ว่าเครื่องหมายการค้าจะทำการซื้อขายกันได้ แต่อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับกรณีการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจนั้น ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดให้ทรัพย์สินที่จะนำมาเป็นหลักประกันได้ 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่ง การจำนอง ซึ่งการจำนองนี้เป็นการนำ

² กนก อินทรมพรรษ. (2554). *กฎหมายทรัพย์สินและที่ดิน*. รวมคำบรรยาย สมัยที่ 64 เล่มที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 255.

³ ปรีดา ยังสุขสถาพร. (2551). *ทรัพย์สินทางปัญญารู้และวิธีการประเมินมูลค่าทรัพย์สินทางปัญญา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ งานส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร. หน้า 21-22.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

ทรัพย์สินไปตราไว้แก่ผู้รับจ้างเองเพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันให้แก่ผู้รับจ้างเอง เช่น การจำนองบ้านและที่ดิน ประการที่สอง การจำนำ ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้จำนำต้องส่งมอบทรัพย์สิน อันได้แก่ สังกหริมทรัพย์สินให้แก่ผู้รับจำนำเพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้ จากหลักเกณฑ์การนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันนั้น ไม่ไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าให้นำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจได้ แต่บัญญัติให้เพียงการจำนำและจำนองทรัพย์สินเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อเครื่องหมายการค้าถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่าง มีราคา และสามารถทำการซื้อขายได้ การที่ไม่ได้บัญญัติให้ผู้ประกอบการสามารถนำทรัพย์สินประเภทอื่น โดยเฉพาะในกรณีของเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจได้ นอกจากจะเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการนำทรัพย์สิน โดยเฉพาะเครื่องหมายการค้ามาขอสินเชื่อเพื่อนำเงินทุนมาใช้ในการประกอบกิจการของผู้ประกอบการ ประกอบกับปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในระหว่างการร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้นำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ไม่สามารถจำนำและจำนองได้มาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ โดยผู้ให้หลักประกันไม่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินนั้นให้แก่ผู้รับหลักประกัน อย่างเช่น จำนำ จำนอง แต่ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับความไม่ชัดเจนในเรื่องของการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจว่าทำได้หรือไม่ ดังนั้น เพื่อให้ปัญหาดังกล่าวมีความชัดเจนจึงเห็นสมควรที่จะศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขร่างพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. กรณีการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ให้หลักประกันและผู้รับหลักประกันต่อไป โดยศึกษาการใช้เครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจของกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะระบบคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ ระบบซีวิลลอว์ ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น เพื่อเป็นแนวทางในการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจ เนื่องจากทั้งสามประเทศได้นำเอาสิทธิในเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันในทางธุรกิจ

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ
3. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่บัญญัติให้นำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายของประเทศไทย
4. เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบหลักกฎหมายของต่างประเทศและประเทศไทยในประเด็นของการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา

เรื่องการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น

5. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันทางธุรกิจ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การนำทรัพย์สินมาเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ การจำนองและการจำนำ ซึ่งยังมีประเด็นปัญหาเกิดขึ้นทางกฎหมายในประเด็นเรื่องเครื่องหมายการค้าจะนำมาเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้หรือไม่ เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายรับรองไว้อย่างชัดเจน ซึ่งในต่างประเทศได้บัญญัติให้สามารถนำเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ จึงต้องศึกษาหลักกฎหมายของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อนำแนวคิดมาปรับใช้ และเสนอเป็นแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันทางธุรกิจได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันทางธุรกิจและกฎหมายเครื่องหมายการค้าในกรณีการนำเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันทางธุรกิจ โดยศึกษาหลักกฎหมายทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันทางธุรกิจและเครื่องหมายการค้า เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับนำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบเพื่อให้ได้ข้อเสนอนั้นต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

วิธีการศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากตำรากฎหมาย บทความ งานวิจัย แนวคำพิพากษา เอกสาร และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ
2. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎีของการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ
3. ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายที่บัญญัติให้นำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และกฎหมายของประเทศไทย
4. ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายของต่างประเทศและประเทศไทยในประเด็นของการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น
5. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเครื่องหมายการค้ามาเป็นหลักประกันทางธุรกิจ